

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Taideyliopiston ylioppilaskunta kiittää mahdollisuudesta lausua koulutuspoliittisen selonteon valmisteluun. Kokonaisvaltainen ja pitkäjänteinen työ ihmisten sivistymisen edistämisestä on tärkeää ja luo vakautta yhteiskunnalle.

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Suomen suurimpana nuorten taiteilijoiden yhteisönä meitä kiinnostaa tietysti, minkälaisia rakenteita Suomessa on nyt, kohta ja tulevaisuudessa. Taiteilijoiden rooli muuttuvan maailman selittämisessä ja siihen sopeutumisessa on suuri. Haluamme varmistaa, että tulevilla sukupolvilla on tilaa ja mahdollisuuksia tämän roolin menestyksekkääseen täyttämiseen.

Yksi suuri alue Suomen tulevaisuuden kannalta on tiede, ja taide voisi olla sille vahvempi kumppani. Esitämme luvussa 3.4, että tieteen rahoitukseen tulisi lisätä myös osa taiderahoituksesta ns. prosenttiperiaatteen mukaisesti. Tieteen vierellä kulkeva taide vahvistaa tieteen tekemisen vaikuttavuutta ja luo samalla uusia tilaisuuksia taiteilijoille.

Suomalainen tiede ja kulttuuri tarvitsee myös vahvaa kielipoliittista visiota. Suomen virallisten kielten käytön turvaamisen lisäksi tarvitsemme tarpeeksi resursseja kielten opetukseen ja monipuoliseen käyttöön. Taiteen tekeminen vahvistuu, kun huolehdimme siitä, että taiteen opiskelijat ja opettajat pystyvät sekä käyttämään omaa kieltään, että vaihtamaan toiselle kielelle onnistuneesti.

Kyse ei ole yksinään kielistä hallinnollisesti, vaan taiteen ja kulttuurin kehittämisestä laajemminkin. Eri kielten käytön tulisi olla taiteen ja kulttuurin sisällöissä vahvasti mukana, ei pelkästään opetuskielten käytössä.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

-

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

TaiYon mielestä koulutustason nostaminen on hyvä tavoitetilä, mutta opiskelijamäärien kasvaessa myös lisäresurssit tulee myöntää riittävällä mittakaavalla. On siis otettava huomioon kasvaneen opiskelijamäärän tuen tarpeet. Lisäaloituspaikoissa tulee pitää silmällä sitä, ettei synny ns. kahden kastin aloja, joista toiset ovat "parempia" tai "toivotumpia" kuin toiset. Aloituspaiikkojen lisääminen ei myöskään saa tarkoittaa sitä, että "vähemmän kysytyjen" alojen resurssit vähenisivät. Esimerkiksi taiteiden korkeakoulutukselle tulee varmistaa riittävät resurssit.

Ulkomaalaisten opiskelijoiden onnistunut rekrytointi tulee vaatimaan suurta resursointia yliopistojen englanninkielisiin palveluihin ja muutenkin tulee vaatimaan englannin kielen aseman parantamista esimerkiksi yliopistojen hallintoelimissä. Kv-opiskelijat ovat opiskelijayhteisön jäseniä, joten heihin tulee myös panostaa. Tämä on myös oleellinen osa integraatiota suomalaiseen yhteiskuntaan. Kv-opiskelijoiden rekrytoiminen on myös osittain markkinointikysymys: Esimerkiksi Keski-Euroopan pienempiinkin taidekorkeakouluihin on enemmän kv-hakijoita kuin Taideyliopistoon, vaikka Taideyliopistossa on moni asia esimerkiksi englannin kielen osaamisen suhteen paremmin. Kv-yhteistyön lisääminen voisi siis auttaa myös korkeakouluja opiskelijoiden ja tutkijoiden rekrytoinnissa.

Samoin lukukausimaksujen perimisestä ylipäättään tulisi luopua. Erityisesti taidealoilla lukukausimaksut ja kaikki muut esteet pienentävät mahdollisten kv-opiskelijoiden poolia, eikä tähän olisi varaa tavoitteet huomioon ottaen.

Mikäli korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta halutaan parantaa, tulee tulevaisuudessakin olla käytössä pääsykokeet tai pääsykokeiden kaltainen järjestelmä, jotta pelkkä toisen asteen menestys tai menestymättömyys ei määritä korkeakouluihin pääsemistä. Pääsykoejärjestelmä on myös keino saada aliedustettuja ryhmiä korkeakouluihin.

Digitaalinen palveluympäristö on hyvä idea, mutta sen osalta tulee varmistaa, että sen palvelut ovat saatavilla myös englanniksi. Molemmat kansalliskielet eivät siis välttämättä riitä.

Esimerkkinä pitkistä koulutuspoluista on mainittu taideala. Taiteen opetuksessa pitkät koulutuspolut johtuvat osaltaan siitä, että opiskelijat kokevat, että heillä on enemmän toimintamahdollisuuksia opiskelijoina kuin työttöminä. Osaltaan siis taidealan tilannetta voisi parantaa jo kulttuurirahoituksen kasvattaminen sekä myöskin Taideyliopiston parempi resursointi, jotta

tutkintoihin voidaan sisällyttää sellaisia opintoja, joiden avulla taiteiden osaajat saavat parempia valmiuksia myös muuhun työelämään. Samoin perustutkinnon ulkopuolella olisi mahdollistettava opintojen suorittaminen joustavasti, jotta työllisyystilannetta voitaisiin osaamisen paranemisen kautta parantaa. Huomioitavaa on myös, että palvelu tulisi ulottaa myös vähintään rajatusti alumneille, ei pelkästään kirjoilla oleville opiskelijoille.

“Tarpeettomat” väliuodet ovat joillekin myös tarpeellisia. On epätodennäköistä, että vuoteen 2040 mennessä kaikki korkeakouluihin lopulta pyrkivät nuoret siirtyisivät välittömästi toiselta asteelta korkeakoulutukseen. Väliuosien hyödykkäin funktio on se, että yksilö saattaa löytää niiden aikana sen alan, jota haluaa opiskella. On myös muistettava, että esimerkiksi miehillä yhden "väliuoden" aiheuttaa palvelusvelvollisuus joko ase- tai siviilipalveluksessa (totaalikieltäytyjillä vankilassa).

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

Tähän koko lukuun olisi hyvä nostaa tieteen rinnalle myös taide. Taide vahvistaa kaikkia tutkimuksen ja tutkitun tiedon yhteiskunnallisen vaikuttamisen tavoitteita, sivistyksen rakentamisesta hyvinvoinnin tuottamiseen ja hyvien päätöksiä tekemiseen.

Tutkimusten lisäksi mm. SITRA ja World Economic Forum ovat nostaneet taiteen ja taiteellisen ymmärryksen merkityksen toiminnan merkitystä organisaatioille. Rakennushankkeissa on käytetty menestyksekkäästi prosenttiperiaatetta, jolla varataan yksi prosentti rakennuskustannuksista taiteelle, joka edistää rakennuksen tarkoituksellisuutta. Prosenttiperiaatteen soveltaminen tieteellisen tutkimustoiminnan rahoittamiseen lisäisi sekä tutkimuksen vaikuttavuutta, että loisi puitteita taiteilijoiden työllistymiselle yhteiskunnallisesti merkityksellisten aiheiden pariin.

SITRAn artikkeli taiteen ja kulttuurin vaikutuksista oppimiseen

<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksista-oppimiseen/>

WEF-artikkeli taiteen vaikutuksesta innovaatiotoimintaan

<https://www.weforum.org/agenda/2014/10/walter-isaacson-innovation-humanities-sciences/>

Prosenttiperiaatteen käsikirja taiteen tilaajille

https://prosenttiperiaate.fi/wp-content/uploads/Prosenttiperiaatteen_kasikirja_Taiteen_tilaajalle_2019.pdf

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

Aikuiskoulutusta tulee tukea vahvasti ja myös aikuisopiskelijoille tulee varmistaa taloudellinen mahdollisuus opiskelulle.

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Pedagogisiin opintoihin tulee lisätä myös esimerkiksi antirasismien ja sukupuolisensitiivisyyden teemoja, sekä koulutusta erilaisten opiskelijoiden kohtaamiseen sekä turvallisen oppimisympäristön luomiseen. Lisäksi opettajien koulutuksessa tulee tukea heitä kannustamaan opiskelijoiden kriittistä ajattelua sekä tukea heitä siihen (viitaten viime aikojen keskusteluun Teatterikorkeakoulusta). Jokaisessa korkeakoulussa tulee varmistaa, että koulutukseen pääsy on yhdenvertaista ja että koulutuksen saavutettavuus on huomioitu aina pääsykokeesta valmistumiseen saakka.

Ottaen huomioon myös tavoitteen kv-opiskelijoiden paremmasta integraatiosta, tulisi opettajille tarjota riittävä kielellinen osaaminen, jotta ei jouduttaisi tilanteeseen, jossa opetuksen taso laskee mikäli opetuskieli joudutaan vaihtamaan englanniksi. Samoin tämän kolikon toinen puoli on myös se, että suomen opetusta korkeakoulutasollakin tulisi lisätä runsaasti, eikä opetus saisi keskittyä vain perustasoon, vaan tulisi tarjota myös edistyneempiä kursseja.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

Olisiko kunnilta mahdollista vaatia kulttuurikasvatussuunnitelmaa samalla tavalla kuin opetus- ja varhaiskasvatussuunnitelmaa? Ilmaisuihin "voidaan tehdä kulttuurikasvatussuunnitelma" on ristiriidassa selonteossa painotettuun kuntien velvollisuuteen kulttuurin saavutettavuuden parantamiseksi ja taideopetuksen kehittämiseksi. Mikäli kunnat olisi velvoitettuja tekemään kulttuurikasvatussuunnitelmaa, tällä olisi pitkäaikaisia vaikutuksia taiteen ja kulttuurin kehittämistyössä. Tällä pystyttäisiin myös edesauttamaan kulttuurin saavutettavuutta maakunnissa.

Riittääkö toimiminen kahdella kansalliskielellä? Globalisoituvassa maailmantilanteessa ja maahanmuuton kasvaessa on oleellista mahdollistaa taiteen perusopetus moninaisemmin, tarjota opetusta myös esimerkiksi englanniksi ja turvata mm. saamen kielen asema taide- ja kulttuurikasvatuksessa.

Lainsäädännön uudistaminen käynnistetään tarvittaessa: Mikä määrittää lainsäädännön uudistamisen tarpeen? Millä taataan toimintaa eikä turhia lupauksia ja tyhjiä visioita?

Huomioidaanko yleis- ja hankeavustuksien kehittämisen tarve myös nuortenkulttuurin ja koulutuksen osalta? Taideaineilla on merkittävä vaikutus ihmisen kasvuun, kognitiiviseen kehitykseen, motoristen taitojen karttumiseen ja tunne-elämän kehitykseen: Sitrankin mukaan “[...] taiteelliseen toimintaan osallistuminen voi kehittää kognitiivisia kykyjä, opettaa itsetuntemusta, tunnetaitoja ja vuorovaikutuskykyjä, sekä parantaa koulussa ja työssä menestymistä. Taiteen ja taiteellisten menetelmien käytön on todettu tukevan oppimista niin oppilaitoksissa kuin työyhteisöissä. Taiteellinen toiminta edesauttaa yhteiskunnallisten innovaatioiden syntymistä tukemalla luovuuden kehittymistä eli kykyä asioiden ja merkitysten yhdistelemiseen uusilla tavoilla.” (<https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-vaikutuksista-oppimiseen/>)

Taiteen perusopetuksen laajeneminen vanhempiin väestö- ja ikäryhmiin sekä maahanmuuttajaväestöön olisi suotava kehityssuunta. Kuten johdannossa jo mainittiin, kulttuuri ja itsensä kehittäminen kuuluvat ihmisyyteen. Taideopetuksen pariin tulisi kannustaa kaikkia väestöryhmiä.

On hyvä tavoite, että tietopohjaa kasvatetaan. Ongelma on kuitenkin se, ettei esimerkiksi päteviä musiikinopettajia palkata kouluihin, vaan tehtävät hoidetaan epäpätevien sijaisten avulla. Tällä tavalla kehittämistoimet menettävät merkityksensä.

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

TaiYo:n mielestä on ongelmallista, että opiskelijan perustoimeentulon varmistamiseksi on otettava lainaa (valtion takauksesta huolimatta). Etenkin suurissa kaupungeissa vuokra- ja elämisen kustannukset ovat niin suuret, että opiskelijat elävät selvästi köyhyysrajan alapuolella. Suurin osa tai jopa kaikki kuukautisista tuista ja opintorahasta menee vuokraan ja laskujen maksamiseen. Henkensä pitimiksi opiskelijoiden on tehtävä töitä, ja tämä ei edistä opintojen loppuun saattamista ajallaan. Opintorahan keskimääräinen suuruus (220€) on kaukana toimeentulotuen perusosasta (vuonna 2019: 497€). Olisikin siis taloudellisesti kannattavampaa elää toimeentulotuen varassa, mutta se ei ole toivottavaa yksilön tai yhteiskunnan pitkäjänteisen toiminnan kannalta.

Valtiontakaus opintolainojen takaisinmaksusta palvelee suurinta osaa aloista, joissa opinnot on realistista suorittaa määräajassa. Taidealalla näin ei kuitenkaan ole, sillä useimmiten tarvittavaan taiteelliseen kasvuun ja taitotasoon vaaditaan huomattavasti pidempi aika ja useampi koulupaikka, mitä keskimäärin. Tämän lisäksi epävarma työllisyystilanne vaikeuttaa valmistumista, koska ihmiset kokevat, että opiskelijana on enemmän toimintavaihtoehtoja kuin työttömänä.

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

Ruotsinkielisen koulutuksen kehittämisessä tulee keskittyä koulutuksen tarjoamiseen kaikille halukkaille perheille, jotta ruotsin kieli nähdään mahdollisuutena kehittää lasten ja nuorten

kielellistä osaamista, vaikka kotikielenä ei olisikaan ruotsi. Näin avataan lasten ja nuorten opiskelu- ja työskentelymahdollisuuksia tulevaisuudessa myös suomea tai muuta kieltä äidinkielenään puhuville. Tähän strategiaan on paneuduttava, jotta kuluu suomen ja ruotsinkielisten lasten ja nuorten välillä ei syvene vaan päinvastoin saa positiivisemmän kehityssuunnan.

Saamenkielisen koulutuksen tilannetta, tavoitteita ja toimenpiteitä Suomessa on myös tuettava ja resursoitava runsaammin.

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Äärimmäisen tärkeä sektori, johon on laitettava resursseja ja fokuoitava korkeakoulujen saavutettavuussuunnitelman edistämistä. Taideyliopistolla myös keskeinen ja tärkeä rooli tässä taide- ja kulttuurikasvatuksen osalta.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Kalske Jaakko
Taideyliopiston ylioppilaskunta